

TOM – TELEFON ZA OTROKE IN MLADOSTNIKE V LETIH 2012 in 2013

Telefon za otroke in mladostnike, krajše poimenovan TOM telefon, je program Zveze prijateljev mladine Slovenije. Prvi začetki delovanja telefona segajo v leto 1990. Vse od takrat pa do današnjega dne lahko rečemo, da TOM telefon predstavlja celovit program svetovanja, informiranja in usmerjanja otrok in mladostnikov, ki se v obdobju otroštva in mladostništva soočajo z izzivi in pastmi odraščanja ali so ogroženi in naletijo na kakršnekoli težave in probleme. Sicer so se tekom časa, v okviru programa, zvrstile manjše in večje spremembe ter dopolnitve. Ena izmed takih, še svežih sprememb, je uvedba nove telefonske številke.

TOM je **edini splošni telefon** za otroke in mladostnike v Sloveniji. Ob nastajanju telefona je bila izpostavljena dilema ali naj bo to neke vrste »krizni telefon za otroke« ali nasploh telefon za otroke in mladostnike za vsakršne njihove dnevne probleme s samim seboj, probleme v družini, šoli ali s sovrstniki. Prevladala je druga doktrina in menimo, da upravičeno.

Trenutno Nacionalno mrežo TOM sestavlja **osem svetovalnih skupin**, ki delujejo v: Idriji, Krškem, Ljubljani, Mariboru, Murski Soboti, Slovenskih Konjicah, Tolminu in Velenju, v njih pa aktivno deluje več kot 100 svetovalcev. Vsi svetovalci so prostovoljci in se za svoje delo dodatno izobražujejo in usposabljajo.

Za otroke in mladostnike je telefon dosegljiv **vsak dan med 12. in 20. uro na telefonski številki 116 111**. Nova številka je bila uvedena v letu 2012, razlog za spremembo pa je narekovala direktiva Evropske komisije, ki uvaja poenotenje telefonskih števil za vse humanitarne projekte na območju Evropske unije in eden od njih je storitev »116 111 - telefon za otroke v stiski«.

V okviru kampanje »Nova številka, stari prijatelji«, je potekala prenovitev obstoječe spletne strani **www.e-tom.si**, preko katere imajo otroci in mladostniki, v času nedelovanja telefona in tudi sicer, možnost postavljanja vprašanj preko spletnega obrazca. Na spletni strani lahko otroci in mladostniki berejo o različnih temah, kot so šola, droge, družina, ljubezen, nasilje, spolnost. V prenovi spletne strani smo omenjenim temam dodali tudi temo varne rabe interneta. Zavedamo se namreč, da so otroci in mladostniki redni uporabniki interneta. S tem pa je povezano tudi dejstvo, da lahko hitro naletijo na neprimerne, nezaželene in nevarne vsebine. Dobro je, da znajo tudi v teh primerih poiskati pomoč, predvsem pa da se zavedajo, da je pomembno, da tudi v virtualnem svetu upoštevajo določena pravila. V virtualnem svetu se sicer marsikomu zdi, da ni omejitev in pasti, pa te kljub temu obstajajo.

Z namenom, da bi otroci in mladostniki hitro dobili odgovore na dileme, na katere naletijo na spletu in tudi sicer, smo v februarju 2013 odprli tudi **spletno klepetalnico**, ki deluje na naslovu **http://www.e-tom.si/klepetalnica**.

Kako je biti otrok v današnji družbi – Klici in e-vprašanja na TOM 2012 in 2013

V letu 2012 je bilo skupno število klicev na TOM 24.396, od tega 4.914 klicev, pri katerih je bil opravljen svetovalni razgovor in so predmet analize. Mladi namreč večkrat pokličejo, pa se ali ne oglasio ali spregovorijo le par besed, ali pa »zafrkavajo« in nato odložijo. Vendar ti klici nemalokrat pomenijo le preverjanje, kaj se bo zgodilo na drugi strani žice, kakšen bo odziv, ali je varno spregovoriti in zaupati svojo zgodbo.

Za leto 2013 smo zbrali podatke do 31.8. V tem obdobju smo prejeli skupno 16.343 klicev, od tega 4.397 klicev, pri katerih je bil opravljen svetovalni razgovor.

V okviru portala E-TOM (www.e-tom.si), kjer mladi lahko dobijo informacije o različnih temah in imajo možnost postaviti e-vprašanje, smo v letu 2012 prejeli 262 e-vprašanj, v letu 2013 (do 31.8.) pa 280 e-vprašanj in 243 vprašanj preko klepetalnice.

Po spolu med klicalci še vedno prevladujejo dekleta, ki opravijo skoraj 60 % klicev, fantje nekaj več kot 40 %, medtem ko pri e-vprašanjih dekleta napišejo skoraj 90% vprašanj.

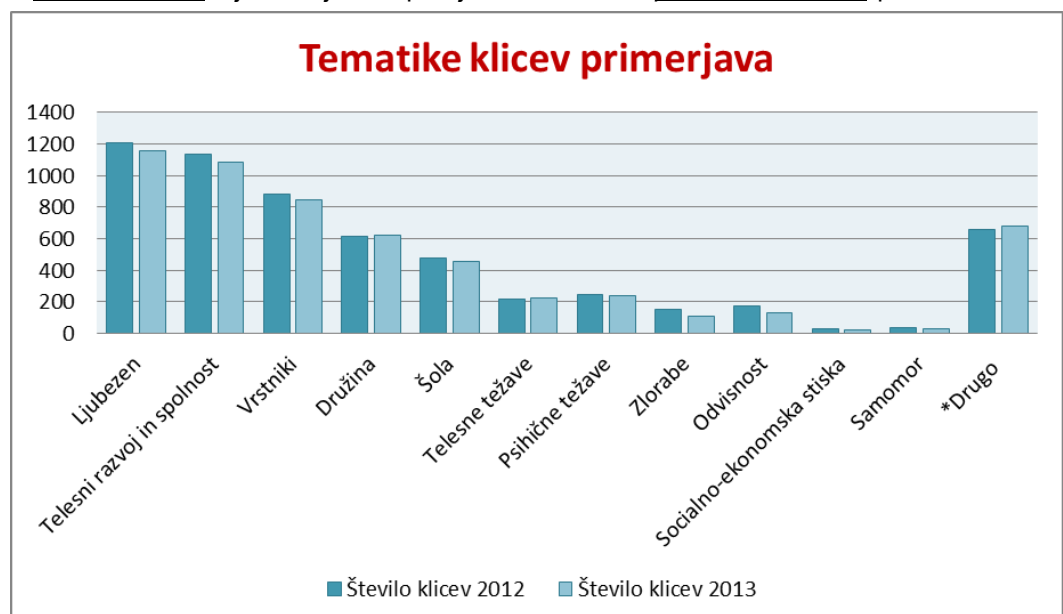
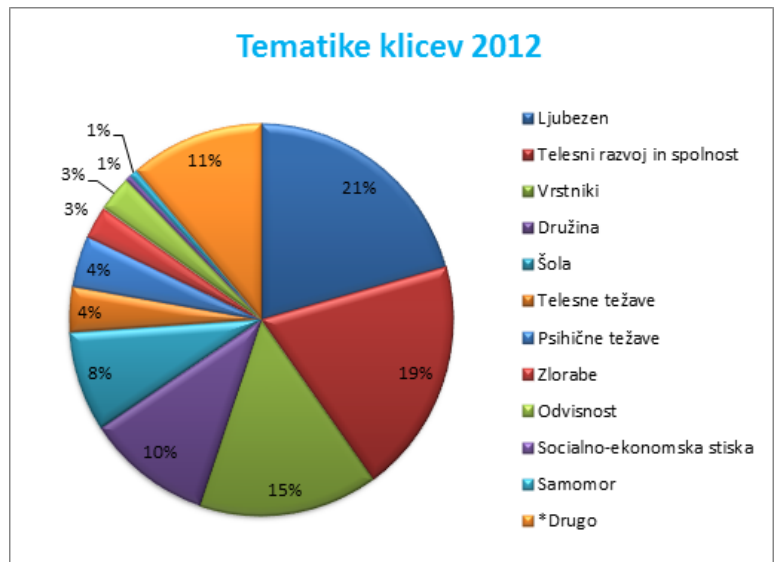

Večinoma pokličejo mladi, stari od 10 do 18 let, med njimi najpogosteje tisti, ki so stari od 12 do 15 let in obiskujejo osnovno šolo. V letu 2013 opažamo povečan delež klicalcev starih 19 let in več.

Najpogostejše tematike klicev na TOM so tesno povezane z odraščanjem, zato v primerjavah ni bistvenih razlik, prav tako ne preseneča vrstni red tem: ljubezen, telesni razvoj in spolnost, vrstniki, družina in šola, sledijo jim telesne težave, psihološke težave, odvisnost in zlorabe, na dnu tematik pa so samomori in socialna stiska.

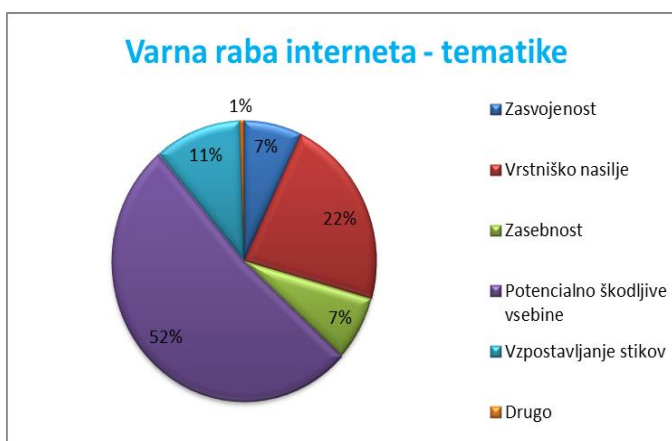
Pri temi ljubezen je največ vprašanih povezanih z zaljubljenostjo in odnosom fant-dekle, pri temi telesni razvoj in spolnost pa konkretne informacije o spolnem odnosu, menstruaciji, nosečnosti in kontracepciji. Vrstniki imajo v obdobju najstništva zelo pomembno vlogo, zato ne preseneča, da je večina vprašanih povezana prav z odnosi s prijatelji in odnosi s sošolci, manjše je število klicev v zvezi z nasiljem med vrstniki, vendar počasi, vztrajno narašča. V družini prevladujejo problemi s starši, problemi s sorojenci, nasilje, stisko otrok pa predstavljata tudi ločitev in alkoholizem staršev. Pod kategorijo drugo* so zajeti klici, pri katerih se je v analizi pokazalo, da imajo skupno točko dolgčas in željo po pogovoru, večinoma o splošnih temah in preživljanju prostega časa. V šoli se največ klicalcev sooča s slabim učenim uspehom in dilemami glede nadaljnjega šolanja. Pogostejše teme so še: telesne težave, kjer ostaja v ospredju telesni videz; psihološke težave pri katerih gre večinoma za

slabo samopodobo, strah, osamljenost in motnje hranjenja; pri zlorabah se je povečal odstotek klicev v zvezi s fizičnim trpinčenjem, kar po našem mnenju kaže na povečano osveščenost otrok in mladostnikov glede fizičnega trpinčenja; odvisnost - največ vprašanih je povezanih z uporabo ali zlorabo cigaret in mehkih drog. Na dnu lestvice sta temi socialna stiska (nezaposlenost staršev, revščina) in samomor (največ jih o tem razmišlja).

Varna raba interneta - TOM telefon se je leta 2012 pridružil projektu Center za varnejši internet SAFE-SI, kjer lahko mladi in odrasli dobijo informacije in nasvete kako varno in odgovorno uporabljati internet in ostale nove tehnologije. V času **od marca 2012 do avgusta 2013** smo preko telefona, e-pošte ali klepetalnice prejeli 775 vprašanj povezanih z varno rabo interneta, ki smo jih razdelili v naslednje kategorije: zasvojenost (z internetom, s spletnimi igrami); cyberbullying (vrstniško nasilje preko spleta); zasebnost (kraja identitete, varnost osebnih podatkov, nedovoljena uporaba osebnih fotografij, tehnične nastavitve računalnika); potencialno škodljive vsebine (nasilje, pornografija, sovraštvo, motnje hranjenja, samomor, samopoškodovanje); vzpostavljanje stikov preko spleta; drugo (predvsem iskanje informacij na spletu).

Kot je razvidno iz grafičnega prikaza je bilo največ vprašanj na temo varne rabe interneta povezanih s potencialno škodljivimi vsebinami in vsebinami vrstniškega nasilja. Ti temi se medsebojno povezuje, kar dokazuje, da so internet in druge nove tehnologije neločljive od vsakdanjega življenja naših otrok in mladostnikov. Ne dojemajo jih kot nekaj ločenega od realnega življenja kot to drži recimo za odrasle. Tako se veliko težav z vrstniškim nasiljem na primer začenja na spletu in se nadaljuje v realnem življenju in obratno. Veliko tovrstnih primerov posameznika privede tudi do razmišljanja ali poskusov različnih vrst potencialno škodljivih ravnanj ali vedenj. Primeri takih vprašanj so, na primer, da vrstniki posameznika zasmehujejo, objavljajo o njem žaljive komentarje na socialnih omrežjih, posameznik pa je zaradi tega čedalje bolj izoliran in se spopada z občutki čedalje večje krivde in nemoči. Storilci svoje ravnanje običajno pojasnjujejo zgolj kot »zabavo«, vendar pa je to nasilje, ki je nedopustno. V takšnih primerih se na Tom telefonu z otroki in mladostniki pogovorimo o problemu, v kolikor so žrtev takšnega ravnanja jim povemo, da krivda za tako ravnanje ni njihova, skupaj raziščemo, kaj lahko v tem primeru storijo in jih spodbujamo, da o svojih stiski spregovorijo z nekom v svojem okolju, ki jim lahko pomaga pri razrešitvi težav.

Tudi na Safe.si svetujejo, da spletnega nadlegovanja nikoli ne smemo tolerirati in moramo takoj, ko pojav zaznamo, ustrezno ukrepati. Možnosti je več:

- ✓ Vsekakor je ključno soočenje, pogovor s storilci tega dejanja, lahko tudi na šoli, z učiteljem, svetovalnim delavcem, seveda, če vemo, kdo je storilec.
- ✓ Žaljivo spletno vsebino je za odstranitev treba prijaviti administratorjem spletne strani, na kateri se vsebina nahaja. Facebook ponuja možnost prijave tovrstnih sovražnih skupin na obrazce za različne zlorabe. Na spletni strani www.safe.si v Središču za pomoč najdete postopke prijave na različne portale.
- ✓ Pri ugotavljanju storilcev vam je v pomoč prijava na SI CERT (cert@cert.si) ali na Policijo. Vsekakor je pametno, da shranite čim več dokazov nadlegovanja, žaljenja, sovražnosti, naredite zaslonske slike (printscreen) vsebine sovražnih sporočil itn.